

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ У СИСТЕМІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Галина Сердюк,

Аспірантка Інституту професійної освіти НАПН України,

Київ, Україна

[https:// orcid.org/ 0000-0003-2660-5553](https://orcid.org/0000-0003-2660-5553)

Анотація. Розкрито проблему професійного розвитку вчителів української мови і літератури відповідно до педагогічної концепції наукової освіти. Проаналізовано особливість діяльності вчителя-філолога в системі спеціалізованої освіти наукового спрямування. Визначено актуальність розвитку дослідницької компетентності вчителя-словесника. Зазначено, що система науково-методичної роботи наукового ліцею призначена для створення сприятливих умов щодо розвитку дослідницької компетентності вчителя-філолога.

Ключові слова: наукова освіта, учитель української мови та літератури, дослідницька діяльність, дослідницька компетентність.

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS OF PHILOLOGY IN THE SYSTEM OF SPECIALIZED SCIENTIFIC EDUCATION

Halyna Serdiuk,

PhD Student of the Institute of Vocational Education of NAES of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

Abstract. The problem of professional development of Ukrainian language and literature teachers in accordance with the pedagogical concept of scientific education is revealed. The peculiarity of the activity of a philologist teacher in the system of specialized scientific education is analyzed. The relevance of the development of the research competence of the lexicographer teacher is determined. It is noted that the system of scientific and methodological work of the scientific lyceum is designed to create favorable conditions for the development of the research competence of the philologist teacher.

Keywords: scientific education, Ukrainian language and literature teacher, research activity, research competence.

Інтеграційні процеси в освіті України мають стати результатом запровадження новітніх моделей наукової освіти. З огляду на це професійну діяльність учителя української мови і літератури ліцею розглядаємо в контексті педагогічної концепції наукової освіти. Вона ґрунтується на активній самостійній роботі здобувачів освіти, задіяних у пошуковій, проєктній, дослідницькій діяльності. Проблему наукової освіти вивчали С. Бабійчук, М. Бойко, М. Гальченко, Ю. Гоцуляк, Л. Гриневич., С. Довгий, О. Ковальова, М. Міленіна, Н. Морзе, Н. Поліхун. Учені тлумачать поняття «наукова освіта» як «освітню модель, що містить педагогічні концепції, освітні технології, методи навчання, предметні методики, які ґрунтуються на принципі самостійного здобування учнем знань» (Гоцуляк & Гальченко, 2016, с. 6). Ідея навчання як дослідження становить сутність наукової освіти, а «для кожної конкретної особистості знання має знаходити свої градації корисності, потрібності та практичні апробації» (Гальченко, 2021, с.33).

Реформаційні зміни в системі старшої школи, що сприяли створенню мережі академічних і професійних ліцеїв, пов'язані із завданням оптимізувати подальший професійний вибір здобувачів освіти. Із прийняттям Стандарту спеціалізованої освіти наукового спрямування (2019) та Положення про науковий ліцей (2019) було впорядковано нормативно-правову базу, що визначає вимоги щодо провадження освітньої діяльності на основі підходів дослідно-орієнтованого навчання. Проблему реалізації концепції середньої спеціалізованої освіти наукового спрямування вивчали І. Волощук, В. Дрижак, С. Єрмак, В. Мадзігон. Наукові розвідки, присвячені питанням організації діяльності наукових ліцеїв, здійснювала В. Мелешко, трактуючи поняття «спеціалізована освіта наукового спрямування» як «вітчизняну законодавчу рамку для наукової освіти, що регламентує діяльність спеціалізованих закладів відповідного профілю» (Мелешко, 2020, с. 148).

Спираючись на вимоги щодо формування дослідницької компетентності здобувачів освіти, зазначимо, що професійний розвиток учителя-філолога передбачає розвиток дослідницької компетентності фахівця. Ідеться про здатність учителя здійснювати власну дослідницьку діяльність, презентувати результати досліджень, ефективно взаємодіяти з колегами-науковцями, організовувати дослідницьку діяльність учнів. Зазначимо, що успішність розвитку «визначають обставини, пов'язані із ціннісними орієнтирами вчителя, мотивацією займатися дослідницькою діяльністю; змістовим компонентом, що передбачає зміцнення знань з методології наукового дослідження, форм, методів, засобів упровадження дослідництва; здатністю до контролю, оцінки та глибокого аналізу дослідницької діяльності (Сердюк, 2023, с. 257).

У системі спеціалізованої освіти наукового спрямування (наукових ліцеях) професійна діяльність філолога є поліфункціональною. Завдання наукового ліцею – залучення учнів до інтелектуальної творчої та/або пошукової діяльності. Тому, окрім навчальної та виховної функції, учитель виконує дослідницьку функцію. Водночас засобами рідної мови формує світоглядні, ціннісні орієнтири, громадянську позицію, національну самоідентичність здобувачів освіти, що є стратегічними орієнтирами для професійної діяльності вчителя-словесника.

Дослідницька діяльність учителя-філолога – пізнавальний процес, що сприяє активному професійному розвитку, адже ґрунтується на науковому пошуку ефективної методики навчання, на оновлених формах роботи з учнями, дослідницькій роботі. Підвищенню професійного рівня сприяє активна самоосвіта вчителя, участь у фахових конкурсах, долучення до конференцій, семінарів, вебінарів, майстер-класів, проєктна діяльність, участь у роботі творчих груп, проєктних груп. Методична діяльність, організована в закладі освіти, повинна мати інноваційний, творчий характер. Майстерність учителя-словесника визначається не тільки вмінням моделювати сучасний урок, реалізувати компетентнісний, особистісно орієнтований підходи, але й здатністю до творчості в професійній діяльності.

На нашу думку, показником успішної самореалізації вчителя є готовність здійснювати дослідницьку діяльність, що безпосередньо пов'язано з мотивованістю педагога. Система науково-методичної роботи закладу призначена для створення сприятливих умов щодо розвитку дослідницької компетентності вчителя-словесника. Ідеться про умови для інформального, неформального та формального навчання педагога з метою розвитку його професіоналізму, що проявляється в здатності

здійснювати власну дослідницьку діяльність, творчій активності, інноваційному підході до організації навчальних занять, інтеграції суміжних дисциплін. Будучи носієм традиційних цінностей, учитель української мови і літератури – це ще і вчитель-дослідник, який розв'язує інноваційно-методичні, дослідницькі проблеми. Організуючи процес навчання як дослідництво, учитель активно використовує дослідницьку технологію. Це дозволяє змодельовувати урок як дослідження, як пізнавальний процес. Пошук нових знань формує критичне мислення учнів, здатність аналізувати, синтезувати, узагальнювати, практично використовувати набуті знання.

Феномен професіоналізму вчителя української мови передбачає безперервність фахового вдосконалення, а призначення системи науково-методичної роботи закладу освіти в тому, щоб показати вектори професійного розвитку. Педагог свідомо обирає відповідну до своїх запитів модель. Тому науково-методичне забезпечення освітнього процесу ліцею передбачає активізацію дослідницької діяльності вчителя-філолога.

Список посилань

Гальченко, М. С. (2021). Метод наукової освіти. *Наукове пізнання: методологія та технологія*, 1(47), 29-34. <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2021-1-5>.

Гоцуляк, Ю. В. & Гальченко, М. С. (2016). Наукова освіта в Україні: теоретичний та нормативно-правовий аспект. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 4 (47), 5-11.

Мелешко, В. (2020). Проблеми трансформації окремих закладів загальної середньої освіти в наукові ліцеї. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 2, 90-97.

Сердюк, Г. А. (2023). Педагогічні умови розвитку дослідницької компетентності вчителя української мови і літератури ліцею. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2(68), 253-259. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-2-37>